

11. 12. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Jak správně hradit dluh v exekučním řízení, aby byl co nejdříve splacen

O exekucích, exekučním řízení a exekutorech toho již bylo napsáno mnoho. Zákon č. [120/2001](#) Sb., exekuční řád, byl od své účinnosti již více než 50x novelizován a jeho další, poměrně zásadní novelizační návrh, je předmětem jednání a debat v Poslanecké sněmovně.[1] Ministerstvo spravedlnosti do návrhu novely vtělilo celou řadu změn, které mají dle jeho názoru zlepšit především postavení dlužníků v exekuci.

Jde např. o návrh, aby vícero exekucí jednoho dlužníka bylo zkoncentrováno u toho z exekutorů, který jako první zahájil exekuční řízení nebo o možnost zastavovat tzv. marné exekuce, které ministerstvo vymezilo jako exekuce, u nichž po dobu posledních tří let bud:

- nedošlo ani k částečnému uspokojení vymáhané povinnosti ve výši postačující alespoň ke krytí nákladů exekuce, nebo
- pokud po stejnou dobu nebyl zjištěn či zajištěn žádný majetek postižitelný v exekuci, který by postačoval alespoň ke krytí nákladů exekuce.

Předložená novela ovšem nenabízí návod, jak by měl dlužník v exekuci nejlépe postupovat, pokud chce v průběhu exekuce svůj dluh splácet postupnými platbami a dosáhnout tak co nejdříve ukončení celé exekuce vymožením plnění.

Dlužníkovi, který chce exekučně vymáhaný dluh splácet, půjde zpravidla o to, aby soudní exekutor jednak sám nezvolil jeden či více způsobů provedení exekuce podle § 58 exekučního řádu a spíše se omezil na přijímání plateb od dlužníka, ale také o to, aby tyto splátky umořovaly nejdříve jistinu dluhu.

Zákonodárce (a mám za to, že i většina veřejnosti) podle mého zastává názor, že problematiku splácení dluhu postupnými platbami dlužníka v průběhu exekuce není třeba zvlášť upravovat, neboť řešení zde existuje, a to v občanském zákoníku v ustanovení § 1932.

Podle ustanovení § 1932 odst. 1, 2 OZ platí, že *„(1) Má-li dlužník plnit na jistinu, úroky a náklady spojené s uplatněním pohledávky, započte se plnění nejprve na náklady již určené, pak na úroky z prodlení, poté na úroky a nakonec na jistinu, ledaže dlužník projeví při plnění jinou vůli. (2) Určí-li dlužník, že plní nejprve na jistinu, úročí se náklady i úroky.“*

Uvedené pravidlo platilo v obchodněprávních vztazích i za starého práva a bylo vyjádřeno v ustanovení § 330 obchodního zákoníku.[2] Soudní judikatura k tomu bez pochybností dovozuje, že je to právě dlužník, který může (nedojednal-li si s věřitelem dříve něco jiného), svým jednostranným úkonem adresovaným věřiteli určit, na který z více dluhů plní či zda jeho plnění má být použito nejdříve na jistinu.

Otázkou tak zůstává, zda výše uvedené platí i pro případ, kdy dlužník formou postupných plateb hradí již exekučně vymáhaný dluh a zda je na jeho vůli, aby nejdříve došlo k uhrazení exekučně vymáhané jistiny a teprve poté dalších nároků oprávněného v exekuci.

Jsem nucen konstatovat, že současná úprava exekučního řízení takovou volbu určení pro platby dlužníka v exekuci nedává a § 1932 OZ není možné aplikovat. Tento závěr budu demonstrovat na skutečném případě.

Šlo o následující situaci. Předmětem nalézacího řízení byl nárok žalobce z úvěrové smlouvy, který byl jen na jistinu v částce přesahující jeden milion korun, dále žalobce požadoval úroky z úvěru, zákonné úroky z prodlení a náklady řízení. Nešlo o spor skutkově ani právně zjevně úplně jednoduchý, žalovaný se bránil vícero argumenty vč. tvrzení, že žalobou uplatněný nárok před podáním žaloby zanikl na základě provedeného jednostranného započtení pohledávky žalovaného vůči žalobci. Po třech letech soudů spor pravomocně skončil pro žalovaného podstatnou porážkou, neboť mu soud přikázal zaplatit skoro 2/3 ze žalované jistiny a další, žalobcem požadované nároky z této částky. Žalovaný se svým tehdejším právním zástupcem vyhodnotili, že šance na dovolání nejsou velké a žalovaný (ač s výsledkem sporu nesouhlasil) nabídl po vyhlášení rozsudku žalobci možnost splátek v částkách cca 40.000,-Kč korun měsíčně s argumentem, že úhrada pravomocně přiznané částky v soudem určené pariční lhůtě by pro něj byla likvidační. Žalobce na tuto nabídku nereagoval a bezprostředně po doručení pravomocného rozsudku podal návrh na exekuci, pohledávka tak začala být exekučně vymáhána.

Exekuční dlužník nelenil a po doručení vyzoomění o nařizení exekuce učinil pověřenému soudnímu exekutorovi stejný návrh - bude splácet nejméně 40.000,-Kč měsíčně a soudní exekutor nezvolí jiné způsoby exekuce. Aby byl jeho dluh rychleji splacen, sdělil dlužník exekutorovi, že primárně bude hradit dluh na jistinu až do jejího úplného zaplacení a pak stejným způsobem doplatí příslušenství a další, v exekuci vymáhané částky. Soudní exekutor na takovouto výši měsíčních splátek přistoupil a dlužník začal splátky hradit, u každé měsíční platby uváděl do zprávy pro příjemce kromě čísla exekuce text „úhrada na jistinu exekuce“.

Dlužník takto posílal splátky pravidelně 19 měsíců a prostým výpočtem dospěl k závěru, že se mu blíží doba, kdy bude mít uhrazenou celou jistinu a do jednoho roku předpokládal uhradit stejným postupem zbytek vymáhaných částek. Požádal tedy exekutora, aby mu vyčíslil, kolik ještě celkem zbývá z exekuce doplatit. Jaké bylo jeho překvapení, když mu exekutor sdělil, že na jistinu pohledávky má uhrazeno cca 100.000,- Kč, zato má zcela splaceny náklady nalézacího řízení, část odměny a nákladů exekutora podle příkazů k úhradě nákladů exekuce a zbylými úhradami pak exekutor umořoval úvěrové úroky a zákonné úroky z prodlení.

Dlužník se cítil podveden, neboť vycházel z toho, že pokud určil při každé měsíční splátce, že tato má jít na úhradu jistiny, pak ji měl exekutor takto použít a snižovat primárně hlavní dluh. Nejdříve se pokoušel sám s exekutorem jednat a požadoval přepočítání částek, které dosud hradil podle určení, které při úhradách stanovil. Dále ale ještě několik měsíců dodržoval dohodu o splátkách, kterou exekutorovi na počátku nabídl. Poté, co soudní exekutor sdělil dlužníkovi, že svůj názor nezmění a nadále bude jím hrazené splátky používat nejdříve na úhradu splatného příslušenství a poté až na jistinu, dlužník přestal splátky zasílat a exekutor mu postihl peněžní prostředky na bankovním účtu.

Dlužníkův případ jsme převzali v době, kdy soudní exekutor postihl dlužníkův bankovní účet a počal plánovat provedení dražby bytové jednotky, v níž žil dlužník s nezletilými dětmi. Z dlužnických dokladů se nám potvrdilo jeho tvrzení, že po dobu, kdy prováděl úhradu dluhu v pravidelných měsíčních splátkách, uváděl u každé provedené bezhotovostní platby na účet soudního exekutora text „úhrada na jistinu exekuce“. Rovněž jsme vzali za prokázáno, že dodržoval výši splátek a zasílal částky 40.000,- Kč měsíčně a také to, že před započtením exekuce nabídl obsahově stejnou dohodu o splátkách oprávněnému v exekuci.

Primární otázkou k posouzení tedy bylo, zda pravdu má dlužník a již došlo k uhrazení celé jistiny a podstatné části dalších nároků oprávněného nebo exekutor, který pouze sdělil, že není povinen se

řídít tím, jakou vůli při určení, na co mají být jeho splátky dluhu použity, dlužník projevil.

Použití ustanovení § 1932 OZ i pro exekuční řízení se na první pohled jeví jako případné, zvláště pro ty situace, kdy dlužník v exekuci projevuje zájem o splácení svého dluhu, aktivně se snaží pravidelnými splátkami tento dluh co nejrychleji uhradit a i z tohoto důvodu určuje, na co mají být jeho platby použity. Dlužník sice projev vůle, na co má být jeho splátka použita, adresoval u každé platby nikoli přímo věřiteli, ale pověřenému soudnímu exekutorovi. Nicméně v našem případě jsme vzali za prokázáno dlužníkovu tvrzení, že i vůči věřiteli shodný projev vůle před započatím exekuce projevil, když mu nabídl úhradu částek přiznaných v pravomocném rozsudku v měsíčních splátkách po 40.000,- Kč, opět s dovětkem, že nejdříve by uhradil jistinu a až poté zbylé, v rozsudku určené peněžité nároky věřitele.

Přes výše uvedené jsme byli nuceni dlužníkovi sdělit, že ustanovení § 1932 OZ se v jeho případě neuplatí a jeho snaha co nejrychleji splatit ve splátkách exekučně vymáhaný dluh takto k úspěchu nepovede. Odpověď nám poskytlo mimo jiné usnesení Ústavního soudu sp.zn. I. ÚS 1182/20 z 19. května 2020, v němž Ústavní soud při odmítnutí ústavní stížnosti v obdobné věci vyslovil závěr, že *„na platbu provedenou v průběhu exekuce nelze hledět jako na plnění věřiteli, ale jako na uspokojení pohledávky v exekučním řízení, kdy dlužník nemůže určit, nač má být plněno... Závěru, podle něhož dlužník může určit, nač má být plněno pouze za situace, kdy poskytuje věřiteli plnění s úmyslem splnit svůj dluh, avšak nikoli při uspokojování pohledávky v exekučním řízení, neboť taková platba má stejné účinky jako peněžité plnění získané jedním ze způsobů uvedených v § 59 odst. 1 exekučního řádu, nelze z ústavního hlediska nic vytknout. Skutečnost, že se stěžovatel s takovýmto závěrem neztotožňuje a považuje jej za nespravedlivý, sama o sobě důvodnost ústavní stížnosti nezakládá.“*

Ústavní soud ve svém usnesení dále konstatoval, že nevidí důvod odchýlit se od rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1125/2010](#) a jemu předcházející rozhodnutí sp.zn. [20 Cdo 4077/2009](#), která v poměrech starého práva řešila situaci, zda dle aplikovat ustanovení § 330 odst. 1, 2 obchodního zákoníku v exekučním řízení.

V prvním rozhodnutí sp.zn. 20 Cdo 4077/2009 Nejvyšší soud posuzoval, zda v řízení o (částečném) zastavení exekuce podle [§ 268](#) odst. 1 písm. g) o. s. ř. lze aplikovat ustanovení [§ 330](#) obchodního zákoníku za stavu, kdy bylo zjištěno, že vymáhaná pohledávka oprávněného byla částečně uspokojena z výtěžku rozdělované podstaty v jiném exekučním řízení, a to při provádění exekuce prodejem nemovitostí povinného, k nimž měl oprávněný (dovalatel) zřízeno zástavní právo a toto právo uplatnil. Nejvyšší soud uzavřel, že *„ustanovení § 330 obch. zák. se vztahuje na zánik závazku splněním, které nastává na základě jednostranného právního úkonu dlužníka, jímž poskytuje věřiteli předmět plnění s úmyslem splnit svůj dluh (srov. § 324 a násl. obch. zák.), a nelze je tedy aplikovat v řízení o částečném zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř. v případě, kdy pohledávka zástavního věřitele (v daném řízení oprávněného) byla částečně uspokojena v jiném exekučním řízení provedeném prodejem nemovitostí, jehož poslední fází bylo řízení o rozvrhu a jehož cílem bylo rozvržení výtěžku z prodeje vydražené nemovitosti mezi jednotlivé účastníky za účelem uspokojení jejich pohledávek vůči povinnému.“*

Tento závěr pak dovolací soud dále rozvinul v rozhodnutí sp.zn. 25 Cdo 1125/2010, v němž vyslovil, že **„dlužník může určit, nač má být plněno podle § 330 obch. zák., pouze za situace, kdy poskytuje věřiteli plnění s úmyslem splnit svůj dluh, nikoli tedy při uspokojování pohledávky v exekučním řízení.“**

Lze rovněž odkázat na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 20 Cdo 3623/2008, v němž Nejvyšší soud uvedl, že pokud *„povinný plnil před nařízením exekuce, je třeba postupovat u takového plnění podle pravidel obsažených v § 330 obchodního zákoníku.“*

Lze tedy uzavřít, že pokud dlužník poskytne na úhradu svého dluhu jakékoli plnění až v době, kdy je tento dluh exekučně (či formou výkonu rozhodnutí) vymáhán, nemůže dlužník platně jednostranně určit, že jeho platba má být započtena nejdříve na jistinu a nikoli na jiné, exekučně vymáhané peněžité plnění.

Je přitom překvapující, že tato problematika zůstává mimo zájem těch, kteří se problematice exekucí dlouhodobě věnují. Podle mého názoru by bylo na místě zvýhodnit v exekuci právě takové dlužníky, jakým je dlužník v mnou popisovaném případě. Tento dlužník (byť až po pravomocně prohraném sporu) aktivně projevil zájem svůj dluh hradit, pouze z důvodu své ekonomické situace nabídl úhradu ve splátkách. To, že věřitel bezprostředně po doručení pravomocného rozsudku začal celý svůj nárok bez dalšího exekučně vymáhat, dlužník dost dobře ovlivnit nemohl.

Ve světle výše citované judikatury ani takovýto dlužník, který začne v průběhu exekuce splácet, neplní svůj dluh dobrovolně, ale vynuceně, např. proto, aby soudní exekutor nepřistoupil k některému ze způsobů exekuce, který by měl pro dlužníka mnohem horší dopad. Nicméně mám za to, že by bylo vhodné i pro exekuční řízení umožnit dlužníkům, aby svůj dluh spláceli nejdříve na jistinu, a to alespoň v těch případech, kdy:

- přímo exekuční dlužník sám zasílá exekutorovi či povinnému nějaké peněžité plnění, a
- současně řádně projeví vůli, aby toto plnění bylo použito nejdříve na jistinu.

Jinak se takovýto dlužník dostává do velmi nekomfortní situace, neboť kdyby svůj dluh (byť jen částečně) uhradil ještě předtím, než byla vůči němu exekuce zahájena, může využít výhod § 1932 OZ. Pokud ale takovouto úplnou či částečnou úhradu svého dluhu do zahájení exekučního řízení z různých důvodů neučiní a dluh začne splácet teprve v průběhu exekuce, právo volby, na co mají být jeho úhrady směřovány, zcela ztrácí.

Jako poznámku na závěr k výše uvedenému případu našeho dlužníka uvádím, že jeho exekuční příběh přece jen dospěl do uspokojivého konce. Podařilo se nám dojednat setkání věřitele s dlužníkem a poté, co se věřitel seznámil s podklady o úhradách dlužníka a společně s dlužníkem přepočítali jeho platby exekutorovi s využitím dlužníkovy volby podle § 1932 OZ, přijal věřitel závěr, že všechny jeho nároky přiznané pravomocným rozsudkem považuje za uhrazené a podal návrh na zastavení exekuce s odkazem na § 268 písm. c), k němuž se dlužník připojil. Exekuce byla tedy v září tohoto roku zastavena. Nicméně toto řešení bylo možné jen díky přístupu věřitele a nikoli díky zákonné úpravě, která by byla pro dlužníka, splácejícího svůj dluh v průběhu exekučního řízení, příznivá.

Mgr. Tomáš Cimbota,
advokát

[1] Jde o sněmovní tisk č. 545, usnesením PS č. 1322 bylo jeho projednávání v říjnu 2020 přerušeno do příští řádné schůze Poslanecké sněmovny.

[2] (1) Má-li být věřiteli splněno tímž dlužníkem několik závazků a poskytnuté plnění nestačí na splnění všech závazků, je splněn závazek určený při plnění dlužníkem. Neurčí-li dlužník, který závazek plní, je splněn závazek nejdříve splatný, a to nejprve jeho příslušenství. (2) Při plnění peněžitého závazku se započte placení nejprve na úroky a potom na jistinu, neurčí-li dlužník jinak.

Další články:

- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)
- [Zřízení exekutorského zástavního práva - právní rámec, dopady a judikatura](#)
- [Novela nařízení o insolvenčním řízení nabyla účinnosti - jaké přinesla změny?](#)